

Waar is het gevoel voor schoonheid?

De welstand ligt opnieuw onder vuur. Waar het woord mooi lang niet gebruikt mocht worden, is het nu ineens de essentie van het nieuwe beleid. Maar komt er nu ook echt aandacht voor het gevoel voor schoonheid, vraagt Jan den Boer zich af.

Op maandag 18 maart was de *Slag om Nederland* van de VPRO gewijd aan de welstandscommissies. Ze kwamen er niet goed vanaf. Een huiseigenaar in Oss had zijn dakpannen groen geverfd, en dat mocht niet; er werd zelfs gedreigd met een hoge dwangsom.

Ik wil hier niet de discussie voeren of die groene daken wel of niet mooi zijn, maar over de wijze waarop de welstand het standpunt beargumenteerde. Het welstandslid van Oss en de wethouder die in beeld kwamen, hadden vooral bureaucratistische argumenten gebaseerd op een welstandsnota en dergelijke. Rationele argumenten die weinig te maken hebben met een gevoel voor schoonheid. Het is dit soort argumentatie die welstandscommissies niet populair maakt. Maar het feit dat dergelijke commissies niet altijd goed functioneren is nog geen reden om ze af te schaffen. Het is veel interessanter om te onderzoeken waarom ze niet goed functioneren en hoe het beter kan. De oorzaak ligt veel dieper, en

begint al bij de architectuuropleidingen en vervolgens bij de manier waarop architecten zich georganiseerd hebben. Mooi of felijik zijn taboewoorden, en veel architecten verschansen zich achter argumentaties die moeilijk te begrijpen zijn. Het resultaat is veelal modern en functioneel, met weinig gevoel voor schoonheid. De keerzijde in welstandsvrije wijken is echter ook niet altijd een groot succes. Daar wil nog wel eens een overmaat aan kitsch optreden. Veel ornamenten en versieringen, maar eigenlijk van een zelfde gebrek aan schoonheid als het functionele bouwen dat voorgeslaan wordt door vele welstandscommissies en architecten.

⚡ Het vraagt veel oefening om gevoel van schoonheid vorm te geven

De middenweg tussen de uitersten van functionalisme en kitsch is een daadwerkelijk gevoel voor schoonheid. Maar dat is lastig: je kunt het niet definiëren, het is niet wetenschappelijk te onderwijzen en univervreit, het is subjectief en vooral: het vraagt nogal wat oefening om dat gevoel voor schoonheid ook daadwerkelijk vorm te kunnen geven.

In een roman wordt het verschil tussen functionalisme en kitsch soms veel voelbaarder dan in een wetenschappelijke of journalistieke verhandeling. Milan Kundera beschrijft in zijn roman *De ondragelijke lichtheid van het bestaan* hoe een stel, Franz en Sabine, op bezoek is in de Oude Kerk in Amsterdam. Zij treffen een kale kerk aan, waar alle versiering onder invloed van het calvinisme verdwenen is. Franz vindt de leegte van de kerk fascinerend, door deze gigantische ruimte is de grote Mars van de geschiedenis gegaan. Hij bekijkt het als het ware vanuit dit rationale concept, en is daardoor geïntrigeerd. Maar Sabine kijkt veel meer vanuit het gevoel als ze kijkt naar de houten loges: 'De armen moesten staan en de rijken hadden loges. Maar er was iets dat bankier en armoedzaaier verbond: de haat tegen schoonheid.' Die haat tegen de schoonheid is dus mede geworteld in het calvinisme, de beeldenstorm was al het gevecht tegen alle versiering en ornamenten, later nog eens een keer uitgewerkt door de architect Adolf Loos die schreef: 'Das Ornament ist ein Verbrechen.' Het lijkt erop dat veel welstandscommissies nog steeds te veel uitgaan van die afkeer van ornamenten en versieringen. Dat is het probleem in onze ontwerpcultuur dat echt aangepakt moet worden. Als daar iets verandert, kunnen welstandscommissies misschien nog wel een belangrijke toegevoegde waarde hebben.

Gelukkig zijn er steeds meer ontwerpers die zich echt verdiepen in schoonheid. Ashok Bhalotra was een van de eersten die in de jaren negentig met Kattenbroek in Amersfoort liet zien dat het ook anders kon. Toen ik hem een keer hierover sprak zei hij dat het woord mooi zelden gebruikt wordt, uit angst, zoals gelovigen God niet ter discussie willen stellen. Interessant is dat de Federatie Welstand zichzelf intussen herdoopt heeft in de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit en een notitie uitgebracht heeft onder de titel 'Mooiwaarts'. Natuurlijk fantasistisch dat ze het woord mooi nu ineens gaan gebruiken. Maar is

dat alleen een poging om de politiek te verleiden de welstand in stand te houden terwijl er inhoudelijk niets verandert. Of gaat de welstand weer echt een ouderwese schoonheidscommissie worden, met een ontwikkeld gevoel voor schoonheid waardoor ze bijdragen aan een mooier Nederland?

Drs.ir. Jan den Boer
Publiceerde najaar 2012 het boek *De stad is van iedereen. Hoe machtspeel, gemakzucht en dogma's onze gebouwde omgeving vormgeven en hoe het anders kan. Meer informatie: www.destadisvanieder.nl*

COLUMN / VAN DE LOO

Droom of daad?

Hoe kunnen leiders innovatie aanmoedigen? Het antwoord op deze vraag is beslist veel waard. Dus is het een goede vraag. Alle vragen die nieuwe inzichten opleveren, zijn dat. Niet zo eenvoudig te beantwoorden, wel de moeite van het overdenken waard. Weekend-vragen: voor op je bekijken en aanvullen. Wat onmiddellijk in mij opkomt zijn subvragen zoal 'welke support geven we t... is' of 'waar vindt innovatie in onze organisatie

iets te doen. We zeggen: we moeten innoveren. Eigenlijk is dat fout. Innovatie is het resultaat van iets; verbeeldingskracht is de brandstof. Geen innovatie zonder verbeeldingskracht. Maar, wordt fantasie werkelijk gewaardeerd in 'zakelijke' omgevingen? Wordt je uitgedaagd tot het delen van wilde ideeën? Of ervoor beloond? Nee; in dat geval zal je bedrijf niet innoveren! Fantasie is cruciaal om te overleven. Waarom? Alleen verbeeldingskracht kan

Colleen D'apert 2013